

УДК 336.02

Слатвінська М.О.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів

Одеського національного економічного університету

АНАЛІЗ ФІСКАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА РЕГУЛЮЮЧОЇ РОЛІ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

АНОТАЦІЯ

У статті здійснено аналіз фіскальної ефективності податку на додану вартість та досліджено його регулюючу роль. Розглянуто питому вагу податку у ВВП України та досвід країн ЄС у цьому аспекті. Розраховано продуктивність ПДВ, ефективну ставку та коефіцієнт ефективності. Виявлено чинники, які впливали на зниження фіскальної ефективності ПДВ. Запропоновано напрями щодо підвищення фіскальної ефективності та регулюючої ролі ПДВ в Україні.

Ключові слова: податок, фіскальна ефективність, податок на додану вартість, податкові надходження.

АННОТАЦИЯ

В статье проведен анализ фискальной эффективности налога на добавленную стоимость и исследована его регулирующая роль. Рассмотрен удельный вес налога в ВВП Украины и опыт стран ЕС в этом аспекте. Рассчитана производительность НДС, эффективная ставка и коэффициент эффективности. Выявлены факторы, которые влияли на снижение фискальной эффективности НДС. Предложены направления по повышению фискальной эффективности и регулирующей роли НДС в Украине.

Ключевые слова: налог, фискальная эффективность, налог на добавленную стоимость, налоговые поступления.

ANNOTATION

The article analyzes the fiscal effectiveness of the value-added tax and explores its regulatory role. The specific weight of the tax in the GDP of Ukraine and the experience of the EU countries in this aspect are considered. The VAT performance, the effective rate and the efficiency factor are calculated. Factors that influenced the reduction of fiscal efficiency of VAT were revealed. Suggested directions for increasing fiscal efficiency and the regulatory role of VAT in Ukraine.

Key words: tax, fiscal efficiency, value added tax, tax revenues.

Постановка проблеми. У сучасному світі основою фіскальної політики є податкова політика держави, від ефективності реалізації якої залежить соціально-економічний розвиток країни. Українські реалії в цьому аспекті свідчать, що протягом останніх дев'яти років основний акцент податкової політики зроблено на оподаткування податками на споживання, які забезпечують близько 55% податкових надходжень Зведеного бюджету. На податок на додану вартість припадає 73% податків на споживання, що пояснюється широким колом платників, високою ставкою цього податку та його низькою чутливістю до коливань економічної кон'юнктури.

Вагомий внесок податку на додану вартість у формування доходів бюджету вимагає постійного моніторингу його ефективності і застосування заходів щодо усунення недоліків в адмініструванні. Проблема поглиблюється ще й тим, що останнім часом відзначається тенденція до підвищення дефіциту бюджету, який

у 2017 році становив 4,2% ВВП. Отже, необхідність проведення аналізу фіскальної ефективності та регулюючої ролі податку на додану вартість актуалізується.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці визначення ефективності податку на додану вартість приділяли увагу низка науковців, таких як В. Валігура [1], В. Горин [2], В. Мазярчук [3], Н. Малініна [4], А. Паскалова [3], Ж. Піскова [5], Ю. Сибірянська [6], І. Таранов [1], Ю. Турянський [7] та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне науковому доробку вчених, доцільно зазначити, що поглиблення глобалізаційних процесів, перманентні зміни в економіці та податковій системі зокрема вимагають проведення аналізу фіскальної ефективності та регулюючої ролі податку на додану вартість.

Постановка завдання. Мета статті – аналіз фіскальної ефективності та дослідження регулюючої ролі податку на додану вартість і виявлення напрямів їх підвищення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для цілей цього дослідження є сенс визначитися із розумінням сутності поняття «фіскальна ефективність». Погляди науковців щодо визначення цієї дефініції різняться [1, с. 159-160; 4, с. 170-171; 5, с. 176; 7, с. 29-30]. Одні розглядають її з позиції адміністрування податків, інші асоціюють зі спроможністю наповнювати бюджет або ж із питомою вагою податків у макрпоказниках.

У цьому контексті доцільно погодитися з думкою В. Горина, який стверджує, що це спроможність податку забезпечувати наповнення бюджетів різних рівнів, і конкретними характеристиками її вимірювання є абсолютні обсяги та питома вага надходжень податку в доходах бюджету і ВВП, рівень ефективної ставки податку, його продуктивності тощо [2, с. 120]. Саме з цієї позиції доцільно здійснити аналіз фіскальної ефективності податку на додану вартість.

За період з 2010 по 2017 р. частка надходжень податку на додану вартість у ВВП, доходах бюджету та податкових надходженнях мала хвилюподібну динаміку (рис. 1).

Питома вага ПДВ у податкових надходженнях за середнього значення 35,96% коливалася від 22,3% до 40,2%, у доходах бюджету за середнього значення 28,94% коливання були від 18,3% до 33,5%. Питома вага ПДВ у ВВП

країни була найменшою у 2017 році. Крім того, вона також демонструвала коливання і за середнього значення 9% коливалась від 7,5% до 10%. Проте варто зазначити, що податок на додану вартість має суттєвий вплив на перерозподіл ВВП через бюджет держави.

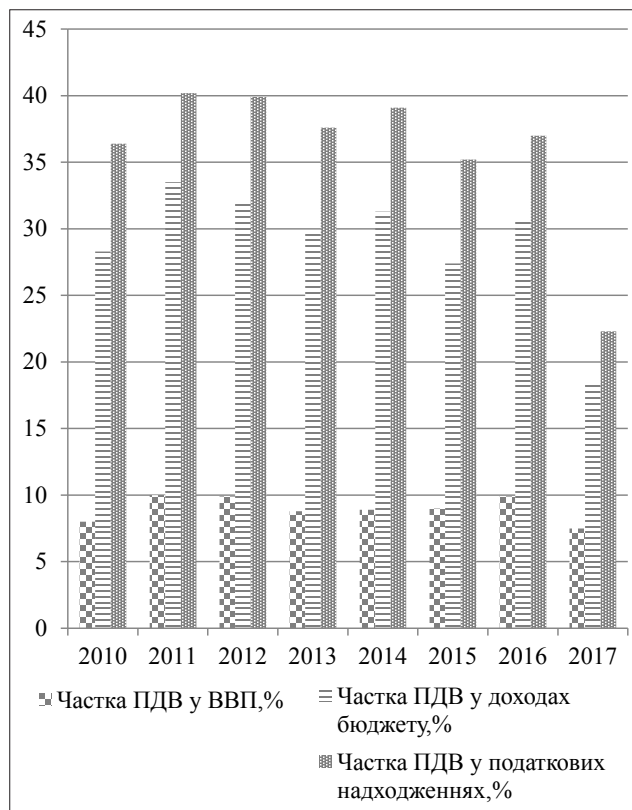

Рис. 1. Фіскальна значущість ПДВ у ВВП, бюджеті держави та податкових надходженнях, % [8; 9; 10]

Наприклад, в країнах ЄС частка цього податку у ВВП варіює від 3,4% до 9,2% (рис. 2).

Дослідження досвіду країн ЄС та України щодо оподаткування податком на додану вартість дали можливість констатувати, що питома вага податку на додану вартість у ВВП України наближається (у 2011, 2012, 2016 роках навіть перевищує) до практики Данії, Естонії, Фінляндії і Швеції в цьому аспекті. Ба більше, ця питома вага є найбільшою серед країн ЄС.

За досліджуваний період простежується недовиконання плану з податку на додану вартість в Україні (коефіцієнт збирання менше одиниці за винятком 2011 та 2016 рр.), і найбільшим воно було у 2012 та 2017 роках (рис. 3).

Серед причин зниження фактичних надходжень у 2013 році було падіння виробництва, яке почалося ще наприкінці 2012 року, зниження економічної активності, а також уповільнення соціально-економічного розвитку. За попередніми даними Міністерства фінансів, у 2017 році тенденція щодо невиконання плану з податку на додану вартість зберігається, а серед причин можна назвати низьку ефективність планування, недосконалу методику прогнозування надходжень до бюджету та прогалини

в механізмі бюджетного відшкодування. Водночас коефіцієнт збирання за цей період коливався від 0,85 до 1,04, а його середнє значення було зафіксовано на рівні 0,98. Це підтверджує наявність податкових розривів і нестабільність податкових надходжень.

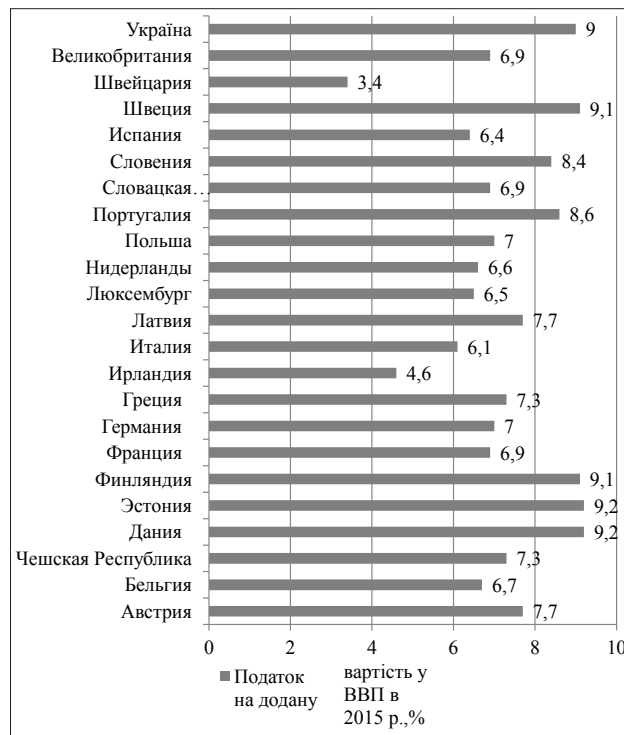

Рис. 2. Питома вага податку на додану вартість в Україні і деяких країнах ЄС у ВВП, % [8; 9; 10; 11]

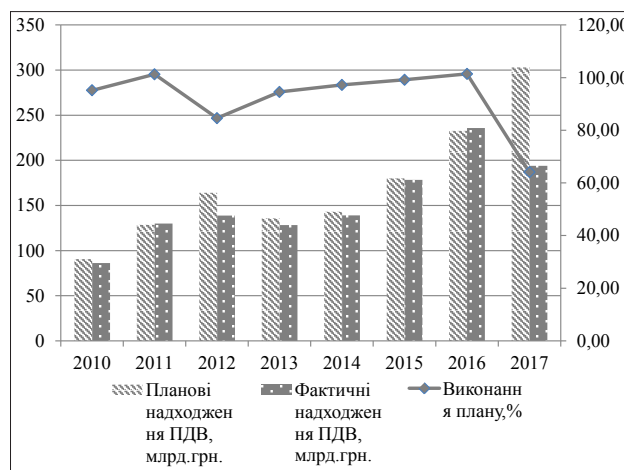

Рис. 3. Динаміка запланованих і фактичних надходжень податку на додану вартість до Зведеного бюджету України за 2010-2017 рр., % [8; 9; 10]

Крім того, розрахунок коефіцієнта нерівномірності, який характеризує систематичні коливання надходжень податку та показує, як фактичні рівні динамічних рядів надходжень податку варіюють під впливом різноманітних чинників, відхиляючись від основної тенденції

Таблиця 1

**Динаміка продуктивності ПДВ, ефективної ставки та коефіцієнта ефективності
за період 2010-2017 рр., % [8; 9; 10]**

Показники/ роки	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ефективна ставка ПДВ, %	12,58	15,94	14,42	12,13	12,55	14,63	15,67	10,5
Продуктивність ПДВ, %	62,91	79,68	72,11	60,63	62,74	73,14	78,35	52,5
Коефіцієнт ефективності ПДВ, %	0,39	0,50	0,49	0,44	0,44	0,45	0,51	0,38

розвитку, дав змогу стверджувати, що за період з 2010 по 2017 р. відбувалися значні коливання надходжень податку на додану вартість. Адже значення максимального та мінімального коефіцієнтів надходження податку на додану вартість за вісім років становлять 1,56 та 0,56 відповідно. Максимальна величина надходжень ПДВ на рік дорівнювала 241 млрд грн, мінімальна – 86,3 млрд грн, а середні надходження ПДВ становили 154,5 млрд грн.

Результати розрахунку коефіцієнта еластичності податку на додану вартість за період 2010-2017 рр. дали можливість стверджувати, що цей податок був нееластичним, а це свідчить про неефективність чинного механізму оподаткування в Україні.

Коефіцієнт ефективності податку у ВВП, який є діагностичним інструментом для оцінки рівня віддачі національної економіки й описує, скільки надходжень податку на додану вартість у відсотках до ВВП припадає на 1% номінальної ставки, мав хвилюподібну динаміку (табл. 1).

Фіскальна ефективність в середньому була на рівні 0,48, знизившись у 2017 році до рівня 2010 року.

Що ж до ефективної ставки, яка характеризує відносну ефективність адміністрування ПДВ, то її наближення до нормативної ставки свідчить про ефективність процесу адміністрування. У 2017 році цей показник був найменшим за весь період, що досліджувався, – 10,5. Знижується і продуктивність податку та становить 52,5%. Наприклад, у середньому в країнах ОЕСР цей показник становить 72%.

Зарубіжний досвід реалізації фіскальної політики в країнах, які входять до Організації економічного співробітництва і розвитку, свідчить, що з 2010 до 2014 р. в цих країнах відзначалося значне підвищення стандартної ставки ПДВ. Найчастіше це було реакцією на тиск фіскальної консолідації та викликане економічною і фінансовою кризами. Такі зміни були характерні для Чехії, Естонії, Фінляндії, Франції, Греції, Польщі, Словачії, Словенії та інших країн. Навіть країни, які не входять до ЄС, підвищували ставку в цей період (Японія, Швейцарія, Ізраїль, Мексика) [11, с. 68].

У практиці розвинених країн світу панує думка, що підвищення ставок ПДВ відіграє важливу роль у стратегіях консолідації більшості країн, оскільки збільшення надходжень від цього податку вважається більш ефективним і менш шкідливим для економічного зростання і конкурентоздатності, аніж інші податки.

Крім того, для більшості країн ЄС характерною є диференціація ставок із податку на додану вартість залежно від цілей споживання: харчові та безалкогольні напої; алкогольні напої, тютюн; одяг і взуття, житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива; меблі, побутова техніка та повсякденне побутове обслуговування; здоров'я, транспорт, зв'язки, відпочинок і культура; освіта; ресторани і готелі; інші товари і послуги. Таким чином реалізується регулююча роль податку.

Доцільно зазначити, що відповідно до Директиви ЄС (директива VAT 2006/112/ЄС) держави – члени ЄС пов'язані загальними правилами щодо ставок ПДВ, які встановлюють мінімальний рівень стандартної ставки не менше 15% та пониженої не менше 5% [12].

Українська практика щодо встановлення ставок ПДВ більш консервативна – 20%, 7% та 0%. З огляду на вищезазначене, чинні ставки відповідають встановленим у ЄС вимогам, хоча і не мають широкої диференціації.

Окрім розкритих вище підходів до аналізу ефективності податку на додану вартість, у фінансовій науці досліджуються чинники, які впливають на фіскальну ефективність ПДВ. Серед них доцільно виокремити зміну структури податку, бюджетне відшкодування, податковий борг та пільги в оподаткуванні.

Аналіз динаміки структури податку на додану вартість дав підстави стверджувати, що протягом 2010-2017 років основну частку становили надходження податку від ввезених на територію України товарів (77-78% нетто-надходжень ПДВ до зведеного бюджету). Це свідчить про суттєву імпортозалежність як економіки країни загалом, так і доходів бюджету зокрема. Водночас 75% українського експорту має низьку додану вартість та є сировинним.

В. Мазярчук зазначає, що на надходження ПДВ від імпорту товарів значний вплив має недостатня дієвість боротьби з контрабандою товарів, через що українська економіка втрачає мільярди гривень щороку. За розрахунками Українського інституту майбутнього, в торгівлі України лише з п'ятьма країнами (Польща, Угорщина, Румунія, Білорусь, Словаччина), які в сукупному обсязі зовнішньої торгівлі у 2015 році становили трохи більше 15%, обсяг контрабанди становив понад 2 млрд. дол. США (еквівалентно 5% сукупного імпорту товарів відповідного року) [3].

Негативним явищем є відсутність росту власного виробництва та зростання обсягів ввезених

в Україну товарів, оскільки фінансові ресурси, спрямовуючись за кордон, не стимулюють розвиток власного виробництва та не створюють нових робочих місць.

Водночас викликає пересторогу той факт, що в останні роки темпи росту надходжень з ПДВ нижчі від темпів росту відшкодування та темпів росту податкового боргу (у 2017 році) (рис. 4).

Крім того, варто відзначити, що між темпами росту податкового боргу і відшкодуванням ПДВ простежується обернений зв'язок. Він пояснюється самою природою податку на додану вартість та його регулюючою роллю. Адже не своєчасне і неповне відшкодування цього податку платникам спричиняє відсутність у останніх коштів для сплати ПДВ.

У 2014 та 2015 роках до зазначених чинників можна було додати ще й темпи росту втрат від пільг із ПДВ. Однак реакцією на ситуацію, що склалася, стали зміни в податковій системі стосовно функціонування спеціального режиму оподаткування ПДВ для сільськогосподарських підприємств, і в останні два роки пільги скоротилися саме через скасування пільг з ПДВ в аграрній сфері.

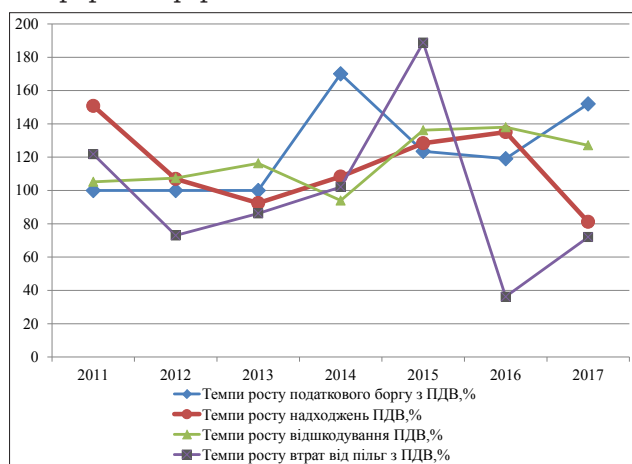

Рис. 4. Темпи росту надходжень із податку на додану вартість, відшкодування, податкового боргу та втрат від пільг за період з 2010 по 2017 рр., % [8; 9; 10]

Це регламентовано Законом України № 909-VIII від 24.12.2015 [13], відповідно до якого були внесені зміни до Податкового кодексу України щодо запровадження на 2016 рік перехідних умов у застосуванні сільгоспвиробниками спеціального режиму оподаткування, а саме – розподілу нарахованого ПДВ у пропорціях, що залежать від операцій, які здійснюють сільськогосподарські виробники. Якщо у 2015 році від застосування спеціального режиму оподаткування втрати бюджету становили 40 млрд. грн., то у 2016 році – вже 5,38 млрд грн, або 29,5% суми пільг із ПДВ, які приводять до втрат бюджету.

З погляду виконання податком на додану вартість фіскальної функції заходи фіскальної політики щодо спеціального режиму оподат-

кування ПДВ в сфері сільського господарства можна вважати виправданими. Однак із позиції регулюючої функції цього податку доцільним було б залишити таку пільгу для сільськогосподарських товаровиробників, які займаються тваринництвом.

У 2015 році Україна вже зіткнулася із серйозними труднощами в тваринництві: падіння поголів'я корів порівняно з минулим роком становило близько 7%, свиней – 5%, овець та кіз – 9%, птиці – 3%, скорочення виробництва яєць – 14,3% [14]

У 2017 році така тенденція збереглася, і за всіма видами тварин вирощування знизилася на 8,4%. [15] З огляду на те, що новий механізм прямої підтримки не працює в повному обсязі, є сенс розглянути можливість надання пільг з ПДВ для підприємств, які займаються вирощуванням тварин.

Після 2016 року переважна частина пільг із ПДВ формується за рахунок нульової ставки ПДВ, ставки для лікарських засобів і медичних виробів, тоді як пільги соціального спрямування не набули поширення. Хоча в структурі витрат бідних верств населення, яких в Україні за критерієм доходів нижче фактичного прожиткового мінімуму у 2016 році понад 51% [16], частка ПДВ є вищою, ніж у доходах заможних.

Доцільно зазначити, що навіть такі кардинальні зміни, як відміна податкової пільги у сфері сільського господарства (спеціального режиму оподаткування ПДВ), не сприяли підвищенню фіскальної ефективності податку на додану вартість у 2017 році, а лише негативно вплинули на розвиток сільського господарства в Україні (індекс обсягу сільськогосподарського виробництва у 2017 році знизився порівняно з 2016 роком на 9%). Адже проблема вимивання коштів, спричинених сплатою ПДВ, загострилася і посилюється впливом сезонності.

Високі темпи росту податкового боргу та відшкодування свідчать про наявність проблем в адмініструванні податку на додану вартість, недосконалість чинного механізму розрахунку податкових зобов'язань, проблеми зі своєчасним відшкодуванням ПДВ тощо.

З 2017 року було запроваджено єдиний публічний Реєстр заяв на бюджетне відшкодування ПДВ [17]. Разом із тим через неперенесення від'ємних значень ПДВ у систему електронного адміністрування ПДВ, яка почала діяти з 2015 року, станом на серпень 2017 року залишок коштів на ПДВ-рахунках платників становив 8,9 млрд грн. Ефект від впровадження системи зупинення податкових накладних щодо протидії «схемному» податковому кредиту незначний, оскільки після впровадження системи блокування обсяги «схемного» кредиту зменшилися на 20% і сягають близько 1,2 млрд грн щомісячно [6].

Дані Міністерства фінансів підтверджують, що впровадження контролюючими органами з 1 липня 2017 року процедур блокування по-

даткових накладних не мало позитивного впливу на обсяги та порядок бюджетного відшкодування ПДВ [18].

Висновки. Проведений аналіз фіскальної ефективності податку на додану вартість та дослідження його регулюючої ролі дали можливість виявити недостатність фіскальної ефективності ПДВ останнім часом. Його фіскальний і регулюючий потенціал не реалізується повною мірою. Коли швидкоплинність економічних процесів вимагає гнучкості податкової політики і залучення додаткових фінансових ресурсів для цілей модернізації економіки, слід зосередитися на підвищенні фіскальної ефективності податку на додану вартість як найбільшого з бюджетоутворюючих податків. У цьому контексті є сенс приділити увагу вирішенню таких проблем: усунути недоліки в системі адміністрування ПДВ, удосконалити механізм бюджетного відшкодування, вирішити проблеми щодо блокування податкових накладних, знизити рівень податкового боргу, адаптувати досвід країн ЄС щодо диференціації ставок до українських реалій, переглянути можливості застосування податкових пільг для цілей стимулювання розвитку тваринництва, розробити заходи щодо залучення тіньового сектору у відкрити економіку.

Вирішення зазначених проблем дасть можливість підвищити фіскальну ефективність та регулюючу роль ПДВ і сприятиме розробленню ефективної фіскальної політики. Тоді як дієвість останньої в умовах модернізаційних перетворень – це шлях до соціально-економічного розвитку країни.

Перспективами подальших наукових пошуків є оцінка втрат податку на додану вартість, що пов'язані з існуванням тіньового сектору в Україні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Таранов І. Світ фінансів / І. Таранов, В. Валігура // Оцінка фіскальної ефективності ПДВ в Україні. Випуск 3 (8). 2006 р. С. 157-170.
2. Горин В. Проблеми підвищення фіскальної ефективності податку на додану вартість / В. Горин // Галицький економічний вісник. 2013. № 2(41). С. 118-126.
3. В. Мазярчук Тренди в динаміці податку на додану вартість у 2011-2016 роках. Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України. URL: www.fea.org.ua.
4. Малініна Н.М. Система показників оцінювання ефективності оподаткування у сільському господарстві / Н.М. Малініна // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. 2014. Вип. 8(5). С. 169-172.
5. Піскова Ж.В. Формування системи показників фіскальної ефективності податків: теорія і практика / Ж.В. Піскова // Науковий вісник Мукачівського державного університету. 2016. Випуск 2(6). С. 174-180.
6. В. Мазярчук, Юлія Сибірянська, к. е. н. Анна Паскалова Окремі аспекти адміністрування та справляння ПДВ у 2011-2016 роках Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України. URL: www.fea.org.ua.
7. Турянський Ю.І. Ефективність ПДВ: теоретичні та емпіричні оцінки / Ю.І. Турянський // Економіка та держава. № 11. 2014. С. 28-31.
8. Показники виконання Державного бюджету України за 2016-2017 роки. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/pokaznyky-vykonannia-biudzhetu-ukrainy--rik?category=bjudzhet&subcategory=poperedni-bjudzheti>.
9. Звітність про виконання бюджетів. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>.
10. Національні рахунки. Офіційний сайт Державної статистичної служби України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
11. OECD. Consumption Tax Trends 2016: VAT/GST and excise rates, trends and policy issues, OECD Publishing, Paris. 2016, с. 194. С. 68.
12. COUNCIL DIRECTIVE 2006/112/EC of 28 November 2006 on the common system of value added tax Official Journal of the European Union. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:347:0001:0118:en:PDF>.
13. Офіційний веб портал Верховної ради України / Проект Закону про Державний бюджет України на 2017 рік / Додаток (додатки по ст. 38 БКУ) 15.09.2016. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60032.
14. Битва експертів: аргументи за та проти податкових пільг для аграріїв 22 квітня 2016. URL: <http://agravery.com/uk/posts/show/bitva-ekspertiv-argumenti-za-ta-proti-podatkovih-pilg-dla-agrariiv>.
15. Тенденції розвитку галузі тваринництва та ринків м'ясо-молочної продукції. URL: http://loda.gov.ua/upload/users_files/21/upload/plan_robotu/tendencii%20sich-trav.docx.
16. Показники бідності в Україні за підсумками 2016 року: аналіз Мінсоцполітики. URL: <https://pon.org.ua/novyny/5905-pokazniki-bdnost-v-ukrayin-za-pdsumkami-2016-roku-analiz-mnsocpolitiki.html>.
17. Закон України № 1791-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень» від 20.12.2016. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1797-viii>.
18. Южаніна Н. Як побороти фіктивний ПДВ. Проект «Наші податки». 2017. URL: www.epravda.com.ua/publications/2017/11/14/631109/.

REFERENCES:

1. Taranov, I., Valihura, V. (2006), "Estimation of fiscal efficiency of VAT in Ukraine", *Svit finansiv*, no. 3 (8), pp. 157-170.
2. Horyn, V. (2013), "Problems of increasing the fiscal efficiency of the value added tax", *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, no. 2 (41), pp. 118-126.
3. Maziarchuk, V. (2017), "Trend in the dynamics of value added tax in 2011-2016", *Ofis z finansovoho ta ekonomichnoho analizu u Verkhovnij Rad Ukrainy*, [Online], available at: www.fea.org.ua (Accessed 3 February 2018).
4. Malinina, N.M. (2014), "The system of indicators for assessing the efficiency of taxation in agriculture", *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, Ser.: Ekonomichni nauky, no. 8 (5), pp. 169-172.
5. Piskova, Zh. V. (2016), "Formation of the system of indicators of fiscal efficiency of taxes: theory and practice", *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu*, no. 2(6), pp. 174-180.
6. Maziarchuk, V., Sibirianska Y., Paskalova, A. (2017), "Some aspects of administration and collection of VAT in 2011-2016" *Ofis*

- z finansovoho ta ekonomichnoho analizu u Verkhovni Radi Ukrainy, [Online], available at: www.feao.org.ua (Accessed 3 February 2018).
7. Turyansky, Y. (2014), "Effective VAT: theoretical and empirical estimates", *Ekonomika ta derzhava*, no.11, pp. 28-31.
 8. Official website of the Ministry of Finance (2017), "Indicators of implementation of the State Budget of Ukraine for 2016-2017 years", available at: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/pokaznyky-vykonannia-biudzhetu-ukrainy--rik?category=bjudzhet&subcategory=poperedni-bjudzheti> (Accessed 9 February 2018).
 9. Official site of the State Treasury Service of Ukraine (2017), "Reporting on budget execution", available at: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currentDir=146477> (Accessed 9 February 2018).
 10. Official site of the State Statistical Service of Ukraine (2018), "National accounts", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 9 February 2018).
 11. OECD, (2016), *Consumption Tax Trends 2016: VAT/GST and excise rates, trends and policy issues*, OECD Publishing, Paris, 194.
 12. COUNCIL DIRECTIVE 2006/112/EC of 28 November 2006 on the common system of value added tax Official Journal of the European Union available at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:347:0001:0118:en:PDF> (Accessed 9 February 2018).
 13. Official web portal of the Verkhovna Rada of Ukraine, "Draft Law on the State Budget of Ukraine for 2017 Annex (Annexes under Article 38 BCU) 15.09.2016", available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60032 (Accessed 9 February 2018).
 14. Site of agrarians (2016), "Battle of Experts: Arguments Against Tax Benefits for Farmers April 22", available at: <http://agravery.com/uk/posts/show/bitva-ekspertiv-argumenti-za-ta-proti-podatkovih-pilg-dla-agrariiv> (Accessed 9 February 2018).
 15. Ukrainian Research Institute of Productivity and Agro-Industrial Complex (2017), "Trends in the development of the livestock sector and the markets for meat and dairy products", available at: <http://www.uapp.kiev.ua/?m=170> (Accessed 9 February 2018).
 16. Minsotspolitik (2017), "Poverty Indicators in Ukraine in 2016: Analysis of the Ministry of Social Policy", available at: <https://pon.org.ua/novyny/5905-pokazniki-bdnost-v-ukrayin-za-pdsumkami-2016-roku-analz-mnsocpolitiki.html> (Accessed 9 February 2018).
 17. Verkhovna Rada of Ukraine (2016), "The Law of Ukraine No. 1791-VIII «On Amendments to the Tax Code of Ukraine regarding the Balance of Budget Revenues» of 20.12.2016", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1797-viii> (Accessed 9 February 2018).
 18. Yuzhanina, N. (2017), "How to overcome fictitious VAT", *Proekt «Nashi podatky»*, available at: <http://www.epravda.com.ua/publications/2017/11/14/631109/> (Accessed 9 February 2018).

Slatvinska M.O.

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Finance,
Odessa National Economic University*

ANALYSIS OF FISCAL EFFICIENCY AND REGULATORY ROLE OF VALUE-ADDED TAX

The significant contribution of the value-added tax to the formation of budget revenues requires continuous monitoring of its effectiveness and the application of measures to address the deficiencies in the administration. The article is devoted to the analysis of the fiscal efficiency of the value-added tax and the study of its regulatory role. In the course of the study, the specific weight of the tax on Ukraine's GDP and the experience of the EU countries in this regard are considered, as well as calculated the productivity of the VAT, effective rate, efficiency factor. The factors that influenced the reduction of fiscal efficiency of VAT were revealed.

The analysis of the fiscal efficiency of the value-added tax and the study of its regulatory role made it possible to identify the lack of fiscal efficiency of the VAT. Recently, its fiscal and regulatory potential is not fully realized. While the transnationality of economic processes requires flexibility in tax policy and attraction of additional financial resources for the purpose of modernizing the economy, the focus should be on increasing the fiscal efficiency of the value-added tax as the largest of the budget-generating taxes.

In this context, it makes sense to pay attention to solving the following problems: to eliminate deficiencies in the VAT administration system, to improve the mechanism of fiscal reimbursement, to solve problems of blocking tax bills, to reduce the level of tax debt, to adapt the EU experience of differentiating rates to Ukrainian realities, to review possibilities of tax application incentives for the promotion of livestock development, to develop measures to attract the shadow sector into an open economy.

Solving these problems will enhance the fiscal efficiency and regulatory role of the VAT and contribute to the development of an effective fiscal policy. While the effectiveness of the latter, in the context of modernization reforms, is the path to socio-economic development of the country.